

Thema 3 Industrie in Nederland

Samenvatting

Stoom in het koninkrijk

Nadat de Fransen in 1815 verslagen waren, werd Willem I de nieuwe koning van Nederland, België en Luxemburg. Hij wilde het verarmde gebied weer welvarend maken. Nederland moest industrialiseren, net als Engeland. In Engeland was de stoommachine uitgevonden, die grote machines kon aandrijven door middel van stoomkracht. Stoomkracht kon energiebronnen als wind en waterkracht vervangen. Stoommachines stonden in grote fabriekshallen, waar producten niet meer met de hand, maar met machines werden gemaakt. Om grondstoffen en eindproducten te kunnen vervoeren liet Willem I wegen, kanalen en spoorlijnen aanleggen. De kanalen liepen van het zuiden naar het noorden. In 1839 reed ook de eerste stoomtrein in Nederland. De nieuwe industrie veranderde het leven in Nederland: het landschap veranderde en ook de manier waarop mensen werkten en woonden. Het zuiden was ontevreden over koning Willem I, mensen vonden dat het noorden werd voorgetrokken. Het Koninkrijk der Nederlanden viel uit elkaar en België werd een zelfstandig land.

Overal fabrieken

In Nederland woonden veel boeren. In de wintermaanden verdienden ze wat bij door thuis bijvoorbeeld garen te spinnen of stoffen te weven. Dat noem je huisnijverheid. Handelaren kochten de spullen van de boeren op en verkochten ze weer door voor veel geld. Textiel werd vooral gemaakt door boeren in Twente, vandaar dat daar ook de eerste textiel fabrieken kwamen. Boeren werden arbeiders. Ze trokken van het platteland naar de stad en gingen in die fabrieken werken. Ze gingen in kleine huisjes in de steden bij de fabrieken wonen. Ze werkten elke dag, soms wel 16 uur. Er kwamen meer fabrieken: metaalfabrieken in het westen en steenkoolindustrie in het zuiden. In Noord-Brabant werden schoenen en meubels gemaakt. Door de nieuwe industrie werd Nederland rijker, maar dat gold alleen voor fabrikeigenaren en handelaren. Het leven van de arbeiders was zwaar en ongezond. Veel grondstoffen voor de nieuwe industrie kwamen uit de kolonies, bijvoorbeeld katoen en stroop uit Suriname, stroop uit Curaçao en rubber uit Oost-Indië.

Kinderarbeid

De fabrieken stonden nooit stil en de werkdagen waren lang. Mensen werkten zes dagen per week en ook 's nachts. In de nieuwe fabrieken werkten ook kinderen en oude mensen. Kinderarbeid was heel gewoon, ouders hadden het loon van de kinderen nodig om te kunnen leven. Kinderen deden zwaar werk bij gevaarlijke machines. Er gebeurden vele ongelukken met machines en mensen werden ziek van het werken met gevaarlijke stoffen. In 1874 kwam het Kinderwetje van kamerlid Samuel van Houten. Het was voortaan verboden om kinderen onder de twaalf jaar in fabrieken te laten werken. Maar de wet werd niet gecontroleerd en voor kinderen die op het land werkten, gold de wet niet. Er kwam een commissie die onderzoek deed naar de wantoestanden in de fabrieken. De conclusies waren schokkend. Daarom kwam er een nieuwe wet die werken voor kinderen onder de twaalf jaar helemaal verbood. De regering legde nu ook boetes op aan fabrikseigenaren die zich hier niet aan hielden. De leerplichtwet in 1900 zorgde er definitief voor dat kinderen onder de twaalf jaar wegbleven uit de fabrieken.

Begrippen

Willem I	Koning van het Koninkrijk der Nederlanden. Hij liet kanalen graven en wegen aanleggen. En hij zorgde voor industrie in het koninkrijk.
stoommachine	Een machine die via stoom andere apparaten kan laten werken. Door de stoommachine konden meer spullen gemaakt worden. En sneller.
fabriek	Een ruimte waar mensen werkten met machines.
kanaal	Een door mensen gegraven waterweg. Kanalen zijn altijd zo recht mogelijk. Dan kunnen schepen sneller varen.
huisnijverheid	Werk dat thuis met de handen werd gedaan. Bijvoorbeeld het spinnen van wol tot draad.
industrie	Alle fabrieken bij elkaar. De schoenindustrie zijn alle fabrieken waar schoenen worden gemaakt.
grondstof	Een stof die je nodig hebt om iets anders van te maken. Om lakens te maken heb je bijvoorbeeld katoen nodig. Katoen is een grondstof.
kinderarbeid	Werk dat door kinderen wordt gedaan.
kinderwetje van Van Houten	Wet die kinderen onder de twaalf jaar verbood om in fabrieken te werken. De wet was bedacht door kamerlid Van Houten.
leerplichtwet	Wet waarin stond dat alle kinderen tussen zeven en twaalf jaar naar school moesten.

Les 1 Stoom in het Koninkrijk

- Willem I was de eerste koning van de Nederlanden.
- Hij wilde zijn land weer rijk maken.
- De stoommachine veranderde de manier van werken.
- Er werden fabrieken gebouwd.
- Via nieuwe wegen, treinen en kanalen werden alle spullen snel vervoerd.
- Door de nieuwe industrie veranderde het leven van de mensen. Het zuiden werd eigen baas.

Les 2 Overal fabrieken

- In het oosten van Nederland maakten de boeren thuis textiel voor handelaren.
- De industrie begon in Twente. Daar gingen de boeren in fabrieken werken.
- In heel Nederland werden daarna fabrieken gebouwd.
- Ieder gebied had zijn eigen industrie.
- De grondstoffen kwamen uit de kolonies van Nederland.

Les 3 Kinderarbeid

- Kinderen werkten thuis, op het veld of in de fabrieken.
- Er gebeurden veel ongelukken.
- Van Houten bedacht een kindernet: kinderen jonger dan twaalf jaar mochten niet meer in fabrieken werken.
- Er kwam nog een wet. Kinderen jonger dan twaalf jaar mochten helemaal niet werken.
- Fabrieken die zich niet aan de wet hielden, moesten een boete betalen aan de regering.
- Vanaf 1900 móesten kinderen naar school.

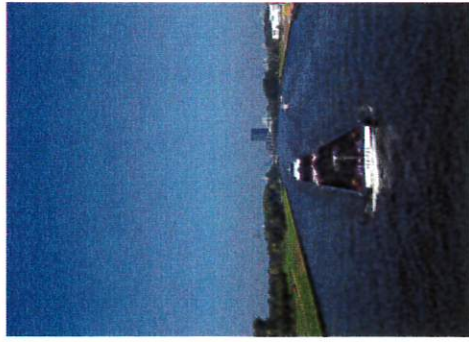
STAP 2 Begrippen

Willem I

Koning van het Koninkrijk der Nederlanden. Hij liet kanalen graven en wegen aanleggen. En hij zorgde voor industrie in het koninkrijk.

kanaal

Een door mensen gegraven waterweg. Kanalen zijn altijd zo recht mogelijk. Dan kunnen schepen sneller varen.

huisnijverheid

Werk dat thuis met de handen werd gedaan. Bijvoorbeeld het spinnen van wol tot draad.

stoommachine

Een machine die via stoom andere apparaten kan laten werken. Door de stoommachine konden meer spullen gemaakt worden. En sneller.

fabriek

Een ruimte waar mensen werkten met machines.

industrie

Alle fabrieken bij elkaar. De schoenindustrie zijn alle fabrieken waar schoenen worden gemaakt.

grondstof

Een stof die je nodig hebt om iets anders van te maken. Om lakens te maken heb je bijvoorbeeld katoen nodig. Katoen is een grondstof.

kinderarbeid

Werk dat door kinderen wordt gedaan.

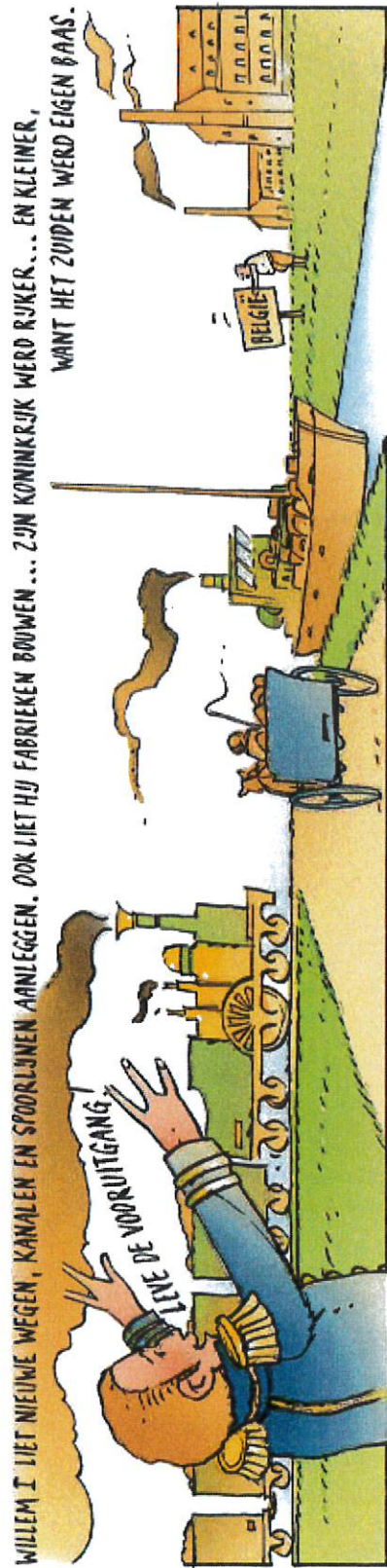

kinderwetje van Van Houten

Wet die kinderen onder twaalf jaar verbood om in fabrieken te werken. De wet was bedacht door kamerlid Van Houten.

leerplichtwet

Wet waarin stond dat alle kinderen tussen zeven en twaalf jaar naar school moesten.

IN TWENTIE MARKTEN BOEREN EERST THUIS TEXTIEL, LATER IN FABRIEKEN. IN DE FABRIEKEN WERKTEN OOK KINDEREN. IEDER GEBIED HAD ZIJN EIGEN INDUSTRIE.

